

Tõuloom 2021 ja eesti maatõug.
Ege Raid

Eesti maatõugu pole kõigil 30-e Tõulooma aastal näha olnud. Kuid pea kolm aastakümnet on eesti maatõug osalenud Saarte Vissil, kokku 24-l korral alates aastast 1995 kuni 2019. Sellel pikal perioodil on valitud kokku 24 eesti maakarja Saarte Vissi ja 18 eesti maakarja Vissi.

Esimene maakarja kauneim lehm valiti 99 aastat tagasi, aastal 1922 Eesti Põllumeeste Seltsi näitusel Tallinnas. Hans Wirkuse karjast pärit Puula oli tiitli saamisel juba soliidne 10 aastane lehm. Ka tänavu oli kandidaatide hulgas sama soliidse eaga lehm: Muuluka Farm OÜ-st Kaku sündinud aastal 2011, kes osales oma elu esimesel näitusel ja juba kogenud osaleja 2012 aastal sündinud Nupi ning Andressaare talust pärit Lavli, sündinud 2012 aastal.

Foto 1. KAKU EK12732142A (Foto Katrin Puustusmaa)

Foto 2. Vasakult reservviss Noora (2 aastane), Liisi (5 aastane), Viss 2021 Leedi (4 aastane), Lavli (9 aastane), Nupi (9 aastane) ja Kaku (10 aastane). Foto Katrin Puustusmaa

Selle aasta Ülenurme näitusel osalesid 6 erinevas vanuses lehma kolmest eri maakonnast. Kõige kaugemalt saabus Muuluka Farm OÜ Läänemaalt, veidi lähemalt tulid Andressaare talu loomad Viljandimaalt ning Ülenurme külje all asuvast Eerika Farm OÜ-st.

Maakarja Vissi tiitlile konkureerisid vissikandidaadid, kelle emad ja vanaemad on võistelnud samal areenil. Põlvkondade järjepidevus jätkub ka debütantide omanikel – Andressaare talu noorperenaine Keiti on juba mitmel aastal harjutamas areenil, Viktoria on ema Ilse Gošovski kõrval juba palju aastaid näitusel kaasa toimetanud. Saarte Vissil juba aastast 1995 osalenud Liia Sooääre tänuväärset tööd jätkab poeg Siim.

Noorim vissikandidaat tuli Andressaare talust. Merja Magnus on oma lehmadega võtnud osa Tõulooma näitustest juba alates 2008 aastast. Andressaare talu 2 lehma on eelnevalt pälvinud ka Maakarja Vissi tiitlid: Loori EK2105666B pärjati Maakarja Vissiks 2008 aastal ning Neidi EK14156250A pävis tiitli 2017 aastal. Tänavu Reservvissiks valitud Noora EK20556556B osales juba paarikuise vasikana Tõuloom 2019 näitusel, kus saavutas publiku lemmikuna auväärse teise koha ning kelle ema on Maakarja Viss 2017 Neidi. Merja hoole all on täna 5 puhtatõulist maatõugu lehma, samuti on seal talus pika perioodi jooksul üles kasvanud 9 maatõugu spermapulli.

Foto 3. Noora Tõuloom 2019 (foto K.Kalamees)

Foto 4. Noora Tõuloom 2021 (foto Ege Raid)

Vanuselt järgmised vissikandidaadid õed Leedi ja Liisi on pärit Eerika Farm OÜ-st. Noorem õde Leedi EK19165486B on sündinud 2017 aastal, isa Oksfri-Tömm 30324 ning on poeginud 2 korda. Lõppenud 1. Laktatsiooni toodang 5 276 kg, R 4,42% ja V 3,45%. Leedi pärjati Maakarja Viss 2021 tiitliga ning konkursi kohtuniku Tanel-Taavi Bulitko sõnul võib Leedi kanda ainsa Viss 2021 tiitlit.

Foto 5. Maakarja Viss 2021 Leedi EK 19165486B (foto Ege Raid)

Vanem öde Liisi EK19165011A on sündinud 2016 aastal, isa Ullaknapi 30322 ning hetkel on tal käimas 3. laktatsioon. Lõppenud 2. laktatsiooni toodang oli 5 485 kg, rasva% 5,36 ja valgu% 3,74. Mõlema lehma ema on Liisa EK14451508A ning nad osalesid näitusel esmakordselt.

Eerika farmist on aegade jooksul tulnud kokku 4 Maakarja Vissi: Heidi EK8791344A aastatel 2009 ja 2011; kolmekordne võitja Kalli EK11073086A aastatel 2013, 2015 ja 2016; Ketra EK16622968A aastatel 2018 ja 2019 ning viimane Leedi EK19165486B aastal 2021. Eerika farmis kasvab täna 6 eesti maatõugu lehma.

Andressare talu 9 aastane Lavli EK13648107A (sündinud 2012), osales esmakordselt Ülenurme areenil. Kuid eelnevalt on tal kogemusi enda esitlemisega Imavere piimapäevadel. Lavli ema Luks oli aga kogenud Ülenurme areenil esineja. Lavlil on 2021 aasta esimesest päevast käimas 7.laktatsioon. Lõppenud 6.laktatsiooni toodang oli 5912kg, rasva% 5,22 ja valgu% 3,80.

Muuluka Farm OÜ-st pärit 9 aastane Nupi EK13372545A (sündinud 2012), isa Virvaklei 30293 on juba kogemustega näitusel oseleja. Aastal 2016 valiti ta maakarja Reservvissiks. 2018 ja 2019 võitis Nupi ja noorperenaine Viktoria käsitsilüpsi võistluse, kusjuures viimasel korral ületas Nupi 2-minutilise lüpsiga kolmekordselt konkurentide tulemuse. Nupi ema Taisi EK1493450A on siiani eesti maatõugu lehmade elueatoodangu rekordi omanik, kes andis 9 laktatsiooniga kokku 82 654kg piima (keskmine aastatoodang 6598 kg). Taisi suri 2018 aastal 18 aastasena vanadusse.

Vanim maatõu vissikandidaat oli Muuluka Farmi OÜ 10,5 aastane Kaku EK12732142A (sündinud 2011), isa Virvakso 30288. Vahetult enne näitust augusti lõpus poegis Kaku 7-ndat korda. 6. laktatsiooni keskmine toodang oli 4258 kg, rasva% 4,29 ja valgu% 3,65. Kaku osales võistlusel esmakordselt ning suutis oma suure kuid kauni udaraga pälvida rohkelt tähelepanu.

Alati tunnustatakse ja tänatakse Tõulooma üritusel ka tublimaid maakarja kasvatajaid. 2021 parimaks maatõu aretajaks valiti Viktoria Gošovski Muuluka Farm OÜ-st. Täna kasvab seal Läänemaal asuvas farmis 71 puhtatõulist eesti maatõugu lehma ning Viktoria hoida on hetkel ka maatõugu spermapullide kasvatamine. Farmi maakarja lehmade keskmine piimarasva% on 4,68 ja piimavalgu% 3,58. Eelmise aasta toodanguandmed olid tagasihoidlikud (lehma kohta keskmine 4453 kg), kuid seda mitmetel põhjustel – farmi kolimine ja uues kohas sisseelamine võttis veidi aega ja harjumist. Viktoria võttis 3 aastat tagasi üle ema Ilse 20 aastase maakarja kasvatus. Ilse on aktiivselt osalenud Ülenurme näitustel alates 2014 aastast, kus pärjati Viss 2014 tiitliga tema karjast pärit Murel EK11122593A. Täna on Murel juba 11 aastane ning jätkuvalt elujõus.

Foto 6. Parim maatõugu veiste aretaja Viktoria Gošovski Muuluka Farm OÜ-st. (Foto Katrin Puustusmaa)

Kahel viimasel aastal jäid valimata Saarte Vissid ning kahjuks pole saanud tunnustada ja tänada saarte maakarja kasvatajaid. Siinkohal tänab EK Seltsi juhatus kõiki Tõulooma ja Saarte Vissi üritustest osavõtjaid, kes on pika aja jooksul näidanud tahet ja soovi esitleda oma kauneid maatõugu veiseid. Saarte Vissi järjekindlad osavõtjad on tuntud maakarja kasvatajad: Liia Sooäär (Saare Maakari OÜ), Mereranna PÜ ning Jaan ja Anne Kiider (Riido talu). Mereranna PÜ ja Liia Sooäär on osalenud juba alates 1995-ndast aastast alates, Riido talu ühines mõned aastad hiljem.

Liia Sooääre (Saare Maakari OÜ) karjast on Saarte Vissiks valitud 6 maatõugu lehma: Kaiu 573151 aastal 1998; Ürdi EK588710A korduvalt aastatel 2002, 2003, 2004 ja 2008; ühekordse tiitliga Ürsi EK22957A aastal 2007; Ülane EK5357666A mõne aastase vahega 2009 ja 2014; Kelli EK6759544A aastatel 2010 ja 2012 ning Üнна EK12085897A aastal 2017.

Mereranna PÜ-st on pärit 6 Saarte Vissi võitjad: Osmu-Kari 379 aastal 1995; Kiisi-Kari 424 aastatel 1996 ja 1997; Oksa-Kari 1116 aastal 1999; Niidu-Kari 1117 aastal 2000; Nunnu-Kari EK9771796A aastal 2013 ning Tipsu-Kari EK16460492A kahel viimasel üritusel 2018 ja 2019.

Ei jää maha ka Riido talu oma 5 Saarte Vissiga: Mindi EK665408A aastal 2005; Blondi EK4070146A järgneval 2006 aastal; Potsataja EK6924096A aastal 2011; 2015 aastal Maasu EK11073086A ning 2016 aastal Putukas EK11569855A.

Oma sõnavõtus Tõuloom 2021 raames tänas Liia Sooäär kõiki korraldajaid selliste toredate ja vajalike ürituste eest: "Iga tunnustus, iga EK Viss on märk sellest, et teeme vajalikku asja ja seda hästi. Siiski enim rõõmustan selle üle, et see on tekitanud tarvidust maakarja kasvatamiseks, seega ka säilitamiseks. Veelgi enam teevad rõõmu noored selle missiooni jätkamisel ja neid näiteid leidub..."